

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

 /проф. Борне-БУНЧУК/

“ 12 ” 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

БОГОСЛОВСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Богословська антропологія складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «25» березня 2024 р.).

Розробник: **Щербань Микола Володимирович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Щербань Микола Володимирович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

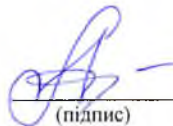

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Полягає у ознайомленні здобувачів із предметом, об'єктом та структурою сучасної богословської антропології, а також принципами та підходами до вирішення антропологічних проблем у богословських дослідженнях; водночас пропонуються основи організації самостійної роботи здобувачів при вивченні богословських розробок антропологічного характеру.

ПРЕРЕКВІЗИТИ:

Пропонована дисципліна, як складова цілісного освітнього процесу, у професійному плані доповнюватиме компетентності й програмні результати, які здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти отримують під час вивчення курсів «Біблійне богослов'я та герменевтика» і «Постмодерне богослов'я та питання секуляризації», а також сприятиме зростанню фахових богословських компетенцій здобувачів у питаннях історії християнського віровчення, патрології, морального богослов'я. Водночас, пропонована дисципліна – важлива в контексті підготовки здобувачами кваліфікаційних робіт на актуальні й соціально затребувані теми. Основою вивчення курсу є знання, які здобувачі засвоювали на попередньому рівні вищої освіти під час вивчення, зокрема, таких дисциплін як «Догматичне богослов'я», «Патрологія», «Моральне богослов'я», «Етика», «Релігієзнавство» тощо.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна спрямована на формування у здобувача вищої освіти таких результатів навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК 3. Знання і розуміння предметної області професійної діяльності;
- ЗК 4. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо, проявляючи толерантність та повагу до культурної різноманітності;
- ЗК 9 Здатність до особистісного та професійного розвитку (відповідальності за розвиток професійного знання та практик)

Професійні компетентності:

- ФК 2. Знання історії богословської традиції та здатність застосовувати його в процесі досліджень і у пошуках способів вирішення богословських питань в сучасному контексті;
- ФК 5. Здатність визначати взаємозв'язок між богослов'ям та іншими галузями знань;
- ФК 6. Вміння розрізняти першорядні й другорядні богословські питання у контексті міжконфесійного та міжпредметного діалогу

Відповідно до ОПП, курс спрямований на досягнення таких *програмних результатів*:

- ПРН 1. Мати критичне розуміння основних богословських концепцій та колізій історії Церкви й методів їх осмислення у навчанні чи викладанні та/або іншій професійній діяльності.
- ПРН 2. Застосовувати широке знання богословської антропології та інших богословських наук у міждисциплінарних дослідженнях.
- ПРН 4. Установлювати та співвідносити причинно-наслідковий зв'язок між актуальними питаннями морального богослов'я та сучасною духовно-етичною ситуацією в світі й Україні.

ПРН 5. Аналізувати і оцінювати основні етапи становлення богословської традиції християнства в контексті історичних, ідейно-світоглядних, соціальних та культурних детермінант.

ПРН 11. Приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах душпастирської практики, що потребує комплексних знань в царині літургії, історичного, практичного та морального богослов'я, місіології.

ПРН 13. Оцінити передбачуваний або непередбачуваний контекст на ґрунті богословської та релігійно-філософської аналітики, продемонструвати вміння і застосування богословського аналізу та осмислення для вирішення проблемного питання у педагогічній діяльності, пастирському служінні.

ПРН 16. Проваджувати професійну діяльність в релігійних чи державних інституціях застосовуючи конкретні знання щодо особливостей буття релігії в суспільстві;

ПРН 17. Демонструвати здатність до аналізу основ богословської антропології й співвіднесення її засад із ідеями релігійної філософії.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- специфіку богословської антропології як явища світоглядної культури людства,
- обновні віроповчальні концепти антропологічних богословських вчень;
- особливості богословського тлумачення різних питань сотеріологічного, еклезіологічного, есхатологічного, парусійного, історіософського та морального характеру у контексті антропологічних наукових досліджень;

А також *вміти*:

- здійснювати компаративний аналіз ідей та методологічних принципів богословської антропології різних конфесійних напрямів (як християнських так і позахристиянських);
- простежувати шляхи рецепції основних догматичних ідей у богословській антропологічній науці;
- повноцінно користуватись категоріально-понятійним апаратом богословської антропології;
- вести фахову дискусію щодо сучасних антропологічних проблем;
- витановити антропологічну складову актуальних соціальних викликів.

Розуміти:

- характер основних проблем та методологічні особливості принципів богословської антропології,
- історичні чинники, які сприяли ідейно-смісловій трансформації антропологічних уявлень у богослов'ї;
- логіку обґрунтування богословською антропологією зв'язків (Бог-світ, Бог-людина);
- співвідношення віри і розуму, смислу історії та Божественного об'явлення в ній, парусійно-есхатологічних перспектив людства;

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Актуальні питання морального богослов'я та біоетика»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	СРС	Індивідуальна робота	
Денна	1	1	3	90	15	-	15	-	60		екзамен
Заочна	немає										

3.2 ДИДАКТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					с.р.
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Біблійні першоджерела християнської антропології. Ранньохристиянські уявлення про природу людини												
Тема 1. Біблійні джерела богословської антропології. Антропологія книг Старого Заповіту. Книга Буття 1	10	2	2			6							
Тема 2. Антропологія книг Старого Заповіту. Книга Буття 2. Поняття basar, nefes, ruah. Антропологія в богослов'ї книг Нового Заповіту. Специфіка антропології св. апостола Павла.	10	2	2			6							
Тема 3. Розвиток богословської антропології в період	10	2	2			6							

гностичних ересей. Св. Іриней Ліонський. Вчення Іриней про образ та подобу Божу в людині, роль Христа і Духа Святого в їх формуванні.												
Тема 4. Основні риси формування антропології в лоні Олександрійської богословської традиції. Філон Олександрійський та його засади, термінологія та розуміння досконалої людини.	10	2	2			6						
Разом за ЗМ1	40	8	8			24						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Християнська антропологія епохи Середньовіччя. Вчення про людину у християнській богословській традиції XVI-XXI століть											
Тема 5. Основні елементи орігенівської антропології. Особливості орігенівської догматичної системи та її вплив на формування антропологічних уявлень у V-X стт.	10	2	2			6						
Тема 6. Св. Григорій Ніський, його розуміння людської природи, образу Божого в людині, “вчення про шкіряні одежі”. Немезій Емеський та християнізація ідеї людини як мікрокосмосу. Розвиток богословської антропології в контексті христологічних контрверсій в	10	2	2			6						

постхалкидонський період. Леонтій Візантійський та його вчення. Св. Максим Сповідник. Богослов'я обожествлення людини та преображення всесвіту.												
Тема 7. Антропологія в світлі східної сотеріології. Антропологія Миколи Кавасили. Св. Августин та пелагіанська контрверсія. Особливості антропологічної богословської системи блаженного Августина.	10	2	2			6						
Тема 8. Антропологія у світлі вчення Лютера про оправдання людини. Триденційський Собор та Decretum de iustificatione. Протестантські антропологічні уявлення та їх трансформація.	10	2	2			6						
Тема 9. Антропологія XX ст. та розвиток богословського персоналізму в лоні Православних Церков; Христас Яннарас, Іоан Зізіюліс.	10	2	2			6						
Разом за ЗМ 2	50	10	10			30						
Усього годин	90	15	15			60						

3.3 ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

БІБЛІЙНІ ДЖЕРЕЛА БОГОСЛОВСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ. АНТРОПОЛОГІЯ КНИГ СТАРОГО ЗАПОВІТУ. КНИГА БУТТЯ 1

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Поняття про біблійні джерела антропології.
2. Особливості старозавітньої антропології.
3. Поняття «душа» і «дух».
4. Концепт духовного і морального пошуку першоствореного Адама.
5. Створення жінки: богословський погляд.

Тема 2.

АНТРОПОЛОГІЯ КНИГ СТАРОГО ЗАПОВІТУ. КНИГА БУТТЯ 2. ПОНЯТТЯ BASAR, NEFES, RUAH. АНТРОПОЛОГІЯ В БОГОСЛОВ'Ї КНИГ НОВОГО ЗАПОВІТУ. СПЕЦИФІКА АНТРОПОЛОГІЇ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Гріхопадіння як антропологічна катастрофа.
2. Поняття **basar, nefes, ruah** в християнському богослов'ї: особливості інтерпретації.
3. Антропологічна проблематика в середовищі старозавітного Ізраїля.
4. Антропологічний етос Ісуса Христа: новаторство і консерватизм.
5. Апостольська антропологія: провідні ідеї.

Тема 3.

РОЗВИТОК БОГОСЛОВСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ В ПЕРІОД ГНОСТИСТИЧНИХ ЄРЕСЕЙ. СВ. ІРИНЕЙ ЛІОНСЬКИЙ. ВЧЕННЯ ІРИНЕЯ ПРО ОБРАЗ ТА ПОДОБУ БОЖУ В ЛЮДИНІ, РОЛЬ ХРИСТА І ДУХА СВЯТОГО В ЇХ ФОРМУВАННІ.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Гностицизм II ст. і антропологічна проблематика: ідеї та виклики.
2. Валентин, Василід, Маркіон: гностичні ідеї і антропологічний дискурс.
3. Християнська богословська реакція на гностичні ідеї: спроба наукової критики.
4. Концепція Іринія Ліонського: поняття «образ» і «подоба» Бога і в людині.
5. Вчення Іринія Ліонського про значення Ісуса Христа і Св. Духа у процесі формування людини.

Тема 4.

ОСНОВНІ РИСИ ФОРМУВАННЯ АНТРОПОЛОГІЇ В ЛОНІ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ. ФІЛОН ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ТА ЙОГО ЗАСАДИ, ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА РОЗУМІННЯ ДОСКОНАЛОЇ ЛЮДИНИ.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Філон Олександрійський та його вплив на релігійну філософію.
2. Олександрійсько-антіохійський богословський дискурс: антропологічний вимір.
3. Специфіка богословської термінології олександрійців.
4. Етична спрямованість олександрійської богословської школи.
5. «Logos» як богословський концепт.

Тема 5.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ОРІГЕНІВСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ. ОСОБЛИВОСТІ ОРІГЕНІВСЬКОЇ ДОГМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ АНТРОПОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У V-X СТТ.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

1. Специфіка орігенівського богословського концепту.
2. Вплив ідей апокатастасису на антропологічні уявлення.
3. Осудження Орігена і його ідей: подальша доля антропологічних ідей
4. Рецепція і переосмислення орігенівських ідей у «золотому періоді» святоотцівської літератури.
5. Орігенівські ідеї у богослов'ї пізньовізантійського періоду.

Тема 6.

СВ. ГРИГОРІЙ НІСЬКИЙ, ЙОГО РОЗУМІННЯ ЛЮДСЬКОЇ ПРИРОДИ, ОБРАЗУ БОЖОГО В ЛЮДИНІ, “ВЧЕННЯ ПРО ШКІРЯНІ ОДЕЖІ”. НЕМЕЗІЙ ЕМЕСЬКИЙ ТА ХРИСТІЯНІЗАЦІЯ ІДЕЇ ЛЮДИНИ ЯК МІКРОКОСМОСУ. РОЗВИТОК БОГОСЛОВСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ХРИСТОЛОГІЧНИХ КОНТРОВЕРСІЙ В ПОСТХАЛКИДОНСЬКИЙ ПЕРІОД. ЛЕОНТІЙ ВІЗАНТІЙСЬКИЙ ТА ЙОГО ВЧЕННЯ. СВ. МАКСИМ СПОВІДНИК. БОГОСЛОВ'Я ОБОЖЕСТВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ТА ПРЕОБРАЖЕННЯ ВСЕСВІТУ.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Особливості вчення «про шкіряні одежі» св. Григорія Ниського.
2. Немезій Емеський та його концепція «людина–мікрокосм».
3. Антропологічний дискурс посхалкидонського періоду.
4. специфіка антропологічного вчення св. Леонтія Візантійського.
5. Св. Максим Сповідник і вчення про Theosis людини.

Тема 7.

АНТРОПОЛОГІЯ В СВІТЛІ СХІДНЬОЇ СОТЕРІОЛОГІЇ. АНТРОПОЛОГІЯ МИКОЛИ КАВАСИЛИ. СВ. АВГУСТИН ТА ПЕЛАГІАНСЬКА КОНТРОВЕРСІЯ. ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ СИСТЕМИ БЛАЖЕННОГО АВГУСТИНА.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Микола Кавасила і його антропологічна концепція.
2. Ідейний зв'язок «антропологія–сотеріологія»: суть і значення.
3. «Августинівська» богословська система та її богословська суть.
4. Вплив пелагіанського дискурсу на богослов'я Августина.
5. «Пелагіанська контраверсія»: антропологічний вимір.

Тема 8.

АНТРОПОЛОГІЯ У СВІТЛІ ВЧЕННЯ ЛЮТЕРА ПРО ОПРАВДАННЯ ЛЮДИНИ. ТРИДЕНТІЙСЬКИЙ СОБОР ТА DECRETUM DE IUSTIFICATIONE. ПРОТЕСТАНТСЬКІ АНТРОПОЛОГІЧНІ УЯВЛЕННЯ ТА ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЯ.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Протестанське богослов'я: антропологічні аспекти.
2. Триденський Собор: антропологічний дискурс і виклики часу.
3. Decretum de Iustificatione: спроба антропологічного дискусії.
4. Вплив антропоцентризму на протестанське богослов'я.
5. Динаміка і зміни протестанських богословських уявлень.

Тема 9.

АНТРОПОЛОГІЯ XX СТ. ТА РОЗВИТОК БОГОСЛОВСЬКОГО ПЕРСОНАЛІЗМУ В ЛОНІ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ., ХРИСТОС ЯННАРАС ІОАН ЗІЗІУЛІС.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Питання для вивчення:

1. Активізація богословського дискурсу у XX ст.
2. Богословський персоналізм як виклик XX ст.: ідеї і суть.
3. Світові війни і принцип «антропологічної катастрофи» у богословському дискурсі.
4. Концепція Христаса Яннараса та її особливості.
5. Іоан Зізіуліс та антропологічне богослов'я на зламі XX-XXI ст.

3.4. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Тема	Завдання	Год.
1.	Тема 1. Біблійні джерела богословської антропології. Антропологія книг Старого Заповіту. Книга	На основі отриманої на лекції та семінарі інформації здійснити аналіз богословського антропологічного вчення (<i>Аналітичний конспект</i> на 1-2 сторінки).	6

	Буття 1		
2.	Тема 2. Антропология книг Старого Заповіту. Книга Буття 2. Поняття <i>basar, nefes, ruah</i> . Антропология в богослов'ї книг Нового Заповіту. Специфіка антропології св. апостола Павла.	1. Підготувати огляд праць сучасних богословів про антропологічну модель, описану у Старому завіті 2. <i>Розробити модель (схему): «Антропологічна картина Старого Завіту: ідеї і реалізація»</i>	6
3.	Тема 3. Розвиток богословської антропології в період гностичних єресей. Св. Іринеї Ліонський. Вчення Іринея про образ та подобу Божу в людині, роль Христа і Духа Святого в їх формуванні.	Проаналізувати антропологічні концепції у працях отців I-II століть. <i>Презентація (6-8 слайдів)</i>	6
4.	Тема 4. Основні риси формування антропології в лоні Олександрійської богословської традиції. Філон Олександрійський та його засади, термінологія та розуміння досконалої людини.	1. Провести аналітичне дослідження щодо особливостей богословської традиції Олександрійської школи. <i>Презентація (8-10 слайдів)</i> 2. Проаналізувати специфіку впливу наукового доробку Філона Олександрійського (<i>есе</i>)	6
5.	Тема 5. Основні елементи орігенівської антропології. Особливості орігенівської догматичної системи та її вплив на формування антропологічних уявлень у V-X стт.	1. Написати <i>реферат</i> про антропологічний аспект вчення Орігена (10-12 сторінок). 2. Визначити вплив ідей орігена на подальше становлення християнського віровчення (<i>есе</i>)	6
	Тема 6. Св. Григорій Ніський, його розуміння людської природи, образу Божого в людині, “вчення про шкіряні одяги”. Немезій Емеський та християнізація ідеї людини як мікрокосмосу. Розвиток богословської антропології в контексті христологічних суперечностей в постхалкидонський період. Леонтій Візантійський та його вчення. Св. Максим Сповідник. Богослов'я обожествлення людини та	1. Антропология св. Григорія Ніського: ідеї, позиції, система (<i>реферат</i> 12-15 сторінок) 2. «Людина – мікрокосм»: до антропологічного концепту Немезія Емеського (<i>реферат</i> 12-15 сторінок) 3. Theosis: суть, ідеї та місце у богословському дискурсі (<i>есе</i>).	6

	преображення всесвіту.		
	Тема 7. Антропологія в світлі східної сотеріології. Антропологія Миколи Кавасили. Св. Августин та пелагіанська контрверсія. Особливості антропологічної богословської системи блаженного Августина.	1. Проаналізувати особливості антропологічних богословських вчень отців Східної Церкви (<i>Презентація</i> на 8-10 слайдів) 2. Проаналізувати антропологічне вчення Св. Миколи Кавасили (<i>есе</i>). 3. Блаженний Августин і його богослов'я: антропологічний вимір (<i>Презентація</i> на 8-10 слайдів).	6
	Тема 8. Антропологія у світлі вчення Лютера про оправдання людини. Тридентійський Собор та Decretum de iustificatione. Протестантські антропологічні уявлення та їх трансформація.	1. Протестанський антропологічний концепт: аналітичний зріз. (<i>Презентація</i> на 8-10 слайдів). 2. Рішення Триденського собору: новаторські ідеї та тлі тогочасних викликів (<i>реферат</i> 12-15 сторінок)	6
	Тема 9. Антропологія ХХ ст. та розвиток богословського персоналізму в лоні Православних Церков., Христас Яннарас Іоан Зізіуліс.	1. «Антропологічна катастрофа»: нова богословська дійсність ХХ-ХХІ століть. (<i>реферат</i> 12-15 сторінок). 2. Богословська концепція Христаса Яннараса (<i>есе</i>). 3. Богословська концепція Іоана Зізіуліса (<i>Презентація</i> на 8-10 слайдів).	6
ПРИМІТКА: Здобувач освіти має право запропонувати, окрім заданих тем та завдань для самостійної роботи, свої, що складають актуальність та цікавість (<i>оцінюється додатковими балами</i>).			

3.5. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

(за власним вибором студента)

1. Богословська антропологія у системі теологічних досліджень (теоретична письмова робота, до 12 стор.)
2. Богословська та релігійна антропологія: змістовно-методологічні кореляції (реферативне повідомлення, до 10 стор.)
3. Традиційне і новаторське у проблематиці сучасної богословської антропології (письмовий аналіз, до 10 стор.)
4. Старозавітна антропологія: специфіка термінів та позицій (реферативне повідомлення, до 10 стор.);
5. Новозавітна антропологія: особливості інтерпретації (реферативне повідомлення, до 10 стор.);
6. «Образ Божий» і «подоба Бога» як ключові поняття богословської антропології (теоретична письмова робота та доповідь, до 8 стор.)
7. Співвідношення етико-морального та релігійно-сакрального елементів у православній богословській антропологічній системі (теоретична доповідь)
8. Етико-аксіологічний потенціал православної антропології (теоретична письмова робота з опорою на першоджерела, до 12 стор.)
9. Специфіка антропологічних суджень св. Іринія Ліонського (есе, до 8 стор.)

10. Антропологічна система Філона Олександрійського: суть та провідні ідеї (реферативна доповідь)
11. Антропологічна система Орігена та її особливості (аналітична письмова робота з опорою на джерела, до 12 стор.)
12. Особливості антропологічної системи св. Афанасія Великого (теоретична письмова робота, до 12 стор.)
13. Антропологічні системи св. Григорія Ниського та Немезія Емеського у контексті християнізації ідеї людини як мікрокосму. (реферативна доповідь)
14. «Богослов'я феозису» у контексті антропологічних суджень св. Леонтія Візантійського та св. Максима Сповідника. (теоретична письмова робота, до 12 стор.)
15. Антропологія Блаженного Августина у контексті пелагіанської контрверсії. (реферат, до 10 стор.)

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекційні методи: *Лекція-візуалізація* – використання мультимедійних презентацій, графіків, схем та інфографіки для структурованого представлення матеріалу; *Проблемна лекція* – аналіз актуальних етичних дилем, що спонукає студентів до пошуку рішень через дискусію та рефлексію; *Лекція-бесіда* – діалогічний формат, що передбачає активне залучення студентів через запитання-відповіді та обговорення богословських та біоетичних концепцій.

Семінарські заняття: *Семінар-дискусія* – аналіз ідей богословських антропологічних питань шляхом критичного обговорення теоретичних і практичних питань; *Семінар-діалог* – метод, що ґрунтується на конструктивному обміні думками, моделюванні певних ситуацій та богословському обґрунтуванні позицій доповідачів; *Дебати* – зіставлення альтернативних (конфесійних) підходів до антропологічних проблем у християнському дискурсі; *Моделювання рішень* – розробка варіантів поведінки і відповідей для фахівців-богословів у складних ситуаціях.

Самостійна та дослідницька робота: *Аналітичні конспекти наукових джерел* – вивчення та рефлексія на основі праць, що торкаються питань богословської антропології; *Підготовка тематичних презентацій* – представлення студентами власних напрацювань із базових питань курсу; *Написання есе* – аргументоване осмислення антропологічних проблем у контексті християнського богослов'я; *Рецензування статей* – критичний аналіз наукових публікацій із тематики курсу.

Методи інтерактивного навчання під час лекцій та семінарів: *Мозковий штурм* – колективний пошук можливих рішень для складних богословських антропологічних проблем; *Рольові ігри* – моделювання дискусій між представниками різних богословських чи \ та світоглядних традицій щодо моральних викликів сучасності; *SWOT-аналіз етичних підходів* – оцінка сильних і слабких сторін різних позицій щодо тих чи інших антропологічних питань.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Система контролю під час поточного оцінювання: експрес-опитування; індивідуальне опитування; фронтальне опитування; захист індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ); презентація результатів виконання самостійної роботи; тестування; письмова робота; есе, творча робота, проект, презентація.

Формою підсумкового контролю є іспит. Засоби оцінювання: тести; реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; усні відповіді.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ *навчальних досягнень здобувачів освіти з курсу*

Поточне оцінювання

При виконанні запропонованих завдань до кожної теми (згідно навчальної програми) здобувач освіти може отримати кількість балів за тему відповідно до їх розподілу:

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ здобувачі освіти										
Поточне оцінювання та самостійна робота									Іспит	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
5	10	5	5	5	5	5	10	10	балів	балів
60 балів										

Максимум балів, які здобувач освіти може отримати за окремий вид роботи, зокрема тієї, що винесена на самостійне опрацювання – 12 балів, сума яких (за коефіцієнтом) переводиться у відповідний бал кожної теми, що загалом, у процесі поточного контролю, складе 60 балів:

11-12 балів

Завдання виконано вчасно, його зміст вичерпно і глибоко розкриває тему дослідження з богословської антропології. Оформлення відповідає вимогам, розгляд теми перед аудиторією здійснюється за допомогою аргументованих висновків та інтеграції сучасних підходів. Здобувач має власну позицію з обговорюваних питань, здатен її презентувати, аргументуючи відповідно до наукових та морально-етичних норм, творчо підходить до виконання завдання.

9-10 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті детально розкривається пропонована тема з богословської антропології. Оформлення відповідає наявним вимогам. Здобувач володіє матеріалом і здатен чітко його представити під час презентації, проте без глибокого аналізу в усіх аспектах теми.

7-8 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті розкривається основна частина теми з богословської антропології, оформлення відповідає вимогам. Студент може доповісти про ключові моменти дослідження, однак не здійснює глибокого аналізу чи узагальнень матеріалу, не підводить чітких підсумків або висновків.

5-6 балів

Завдання виконано вчасно, однак його зміст поверхневий, тому фрагментарно охоплює тему дослідження. Оформлення, хоча й відповідає вимогам, але студент не здійснює достатнього аналізу джерел або теоретичних аспектів та не здатен до узагальнення та систематизації матеріалу, має труднощі під час презентації дослідження.

3-4 бали

Завдання виконано вчасно, але матеріал є простим повторенням відомих джерел без аналітичної обробки. Студент на репродуктивному рівні відтворює матеріал з помилками і не здатен його грамотно презентувати перед аудиторією.

1-2 бали

Завдання виконано неповно, фрагментарно, часто з допомогою викладача. Практичні навички роботи майже не сформовані, більшість завдань не виконано, і студент не може навести аргументовану думку з обговорюваних питань богословської антропології.

Підсумковий контроль

Іспит проводиться в усній формі

Три теоретичних усних питання оцінюється по 20 балів (максимум) за кожне

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за курс є сумарною в межах 100 балів, які складаються з 60 балів поточного контролю та 40 балів підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Поняття про науку «Богословська антропологія», її завдання і метод.
2. Дайте оцінку розповіді про створення людини.
3. Охарактеризуйте богословські поняття «образ Божий» та «подоба Божа».
4. Проаналізуйте джерела богословської антропології.
5. Розкрийте вчення про стан людини до гріхопадіння.
6. Дайте характеристику догматичним основам богословської антропології.
7. Охарактеризуйте вчення про дві природи в Ісусі Христі.
8. Розкрийте вчення про стан людини після гріхопадіння.
9. Проаналізуйте вчення про душевно-тілесну єдність людини.
10. Проаналізуйте антропологічне значення християнської аскетичності.
11. Охарактеризуйте богословське розуміння особистості.
12. Проаналізуйте зв'язок антропології та еклесіології.

13. Дайте оцінку основним антропологічним поняттям в Посланнях св. апостола Павла.
14. Проаналізуйте біблійне вчення про свободу людини.
15. Охарактеризуйте співвідношення біблійного богослов'я та античного впливу в християнській антропології.
16. Проаналізуйте антропологічні судження Блаженного Августина.
17. Охарактеризуйте антропологію Дионісія Ареопагіта.
18. Проаналізуйте антропологічні погляди св. Максима Сповідника.
19. Дайте оцінку антропологічним «обґрунтуванням» вчення про апокатастасис.
20. Проаналізуйте вчення про природу та призначення людини за вченням преп. Симона Нового Богослова.
21. Проаналізуйте вчення Православної Церкви про відносини Бога і людини.
22. Охарактеризуйте вчення про ступені духовного життя людини.
23. Розкрийте вчення про творіння блаженного Августина.
24. Проаналізуйте вчення Православної Церкви про святість людини.
25. Охарактеризуйте поняття «filokalia» у християнській антропологічній науці.
26. Проаналізуйте вчення Православної Церкви про Плоди Св. Духа.
27. Охарактеризуйте поняття «ісіхазм».
28. Проаналізуйте поняття «Антропологічна Межа».
29. Охарактеризуйте дихотомію як особливе богословське вчення.
30. Проаналізуйте трихотомію як особливе богословське вчення.
31. Проаналізуйте поняття «душа» у православній богословській науці.
32. Проаналізуйте поняття «дух» у православній богословській науці..
33. Розкажіть про взаємодію душі і тіла за вченням Православної Церкви.
34. Охарактеризуйте вчення про поєднання душі і тіла.
35. Дайте оцінку поняттям «душа» і «дух» у святооцівському богослов'ї.
36. Охарактеризуйте поняття молитви та переживання у християнській антропології.
37. Проаналізуйте проблему статі у християнській богословській науці.
38. Охарактеризуйте актуальні питання етики статі у християнській богословській науці.
39. Проаналізуйте релігійно-філософську антропологію Христаса Яннараса.
40. Дайте оцінку поняттю особистості у творах Іоана Зізіуліса.
41. Поясніть поняття трипостасності як антропологічної парадигми.
42. Проаналізуйте поняття «антропологічна катастрофа».
43. Охарактеризуйте антропологічні погляди святого Афанасія Великого.
44. Розкрийте поняття культурного розвитку у світлі християнської антропології .
45. Дайте характеристику концепції права у світлі християнської антропології
46. Дайте оцінку моральності в Церкві і поза нею у світлі християнської антропології.
47. Дайте оцінку глобалізаційним процесам у світлі християнської антропології.
48. Охарактеризуйте антропологічні погляди святого Григорія Богослова.
49. Проаналізуйте антропологічні погляди святого Іоана Златоустого.
50. Дайте характеристику проблемі зла у християнській антропології.
51. Проаналізуйте онтологічний та етичний елементи у християнській антропологічній науці.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. [Pope] Francis. Walking Together: The Way of Synodality. Orbis Book. 2023
2. 157. Coakley, S. God, Sexuality, and the Self: An Essay 'On the Trinity'. Cambridge University Press. 2013

3. A Patristic Greek Lexicon. Ed. by G.W.H. Lampe. Oxford: Clarendon Press [1991], 10-th ed.
4. Aa.Vv. Lezioni sulla Divinità umana. - Roma, 1995
5. Alcoff, Linda. «The Problem of Speaking for Others» Cultural Critique, Winter: 1991, p.5–32.
6. Asproulis, N. «Primacy, Synodality and Liberal Democracy: An Uneasy Relationship». In Politics, Society and Culture in Orthodox Theology in a Global Age. Leiden, The Netherlands: Brill 2022, | Schöningh. https://doi.org/10.30965/9783657793792_012
7. Bonhoeffer, D. Ethics (E. Bethge, Ed.). Touchstone. 1995
8. Bonhoeffer, D. Sanctorum Communio: A Theological Study of the Sociology of the Church (C. J. Green & H.-R. Reuter, Eds.). Fortress Press. 1996
9. Cabasilas N. La vita in Cristo. - Roma, 1994.
10. Cabasilas: teologo e mistico bizantino. Nicola Cabasilas Chamaetos e la sua sintesi teologica. - Roma 1996.
11. Carson, Joseph. «The Liturgical Action of Christ's Body: A Theo-Philosophical Extension of Bonhoeffer's Ecclesiology».. Senior Honors Theses. 2021, 1070 p.. <https://digitalcommons.liberty.edu/honors/1070>
12. Castelluccio G. L'antropologia di Gregorio Nisseno. - Bari, 1992
13. Colzani G. Antropologia Teologica. L'uomo: paradosso e mistero. - Bologna, 1997.
14. Daniélou J. Platonisme et théologie mystique. Assai sur a doctrine spirituelle de saint Grégoire de Nisse. - Paris, 1944.
15. Demacopoulos, G. E., & Papanikolaou, A. (Eds.). Christianity, Democracy, and the Shadow of Constantine. Fordham University Press. 2016
16. Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte. Leipzig, 1897 -.
17. Evans D.V. Leontius of Byzantium. An Origenist Christology. - Washington D.C., 1970.
18. Farrugia M. Antropologia teologica , sussidi per le lezioni presso la Pontificia Università Gregoriana. - Roma, 1998-99.
19. Gastaldi I.F. El Hombre, un misterio. - Buenos Aires, 1992.
20. Gaut, Willy. (). A Turn to Liturgy in Contemporary Political Theology. MELINTAS. 2013, p. 232-257. 10.26593/mel.v35i3.4659.232-257
21. Grossi V. Lineamenti di antropologia patristica. - Città di Castello, 1983.
22. Heath, Joshua. Word made (male, female, and trans) flesh. The Church Times. Retrieved August 16, 2023, from <https://www.churchtimes.co.uk/articles/2022/9-december/features/features/word-made-male-female-and-trans-flesh>
23. Hovorun, C. Meta-Ecclesiology: Chronicles on Church Awareness. Palgrave Macmillan. 2015
24. Hovorun, C. «Via Tertia» for the Orthodox Churches. International journal of public theology, 2020, 14(3), 336-354. doi:10.1163/15697320-12341623
25. Hovorun, C. Ecumenism: Rapprochement Through Co-working to Reconciliation. Religions, 2017, 8(5), 70. <https://doi.org/10.3390/rel8050070>
26. Kalaitzidis, Pantelis. Orthodoxy and Political Theology. World Council of Churches Publications. 2012
27. Kelly J.N.D. Il pensiero cristiano delle origini. - Bologna, 1992.
28. Larchet J.C. La divinisation de l'homme selon saint Maxime le Confesseur. - Paris 1996.
29. Milano A. Persona in teologia. Alle origini del significato della persona nel cristianesimo antico. - Napoli 1984.
30. Nellas P. Voi siete dei. Antropologia dei Padri della Chiesa. - Roma, 1993.
31. Panteghini G. L'uomo alla luce di Cristo. Lineamenti di antropologia teologica. - Padova, 1990.
32. Panteghini G. L'uomo scommessa di Dio. Antropologia teologica. - Padova, 1998.
33. Patrologiae cursus completus ... ed. J.P. Migne. Seria Graeca. Paris, 1857 -.
34. Patrologiae cursus completus ... ed. J.P. Migne. Seria Latina, Paris, 1857 -.

35. Rocchetta C. Per una teologia della corporeità. - Torino, 1993.
36. Rupnik M.I. Dire l'uomo. V.I: persona, cultura della Pasqua. - Roma, 1996.
37. Scola A. Genealogia della persona del figlio , in "I figli: famiglia e società nel nuovo millenio", pp.95-104.
38. Scola A. Marengo G., Prades López J., La persona umana, Antropologia teologica. - Milano, 2000.
39. Silari A. L'antropologia di Nemesio di Emessa. - Padova, 1974.
40. Spiteris Y. Gregorio Palamas nella discussione teologica. - Roma 1996.
41. Tenace M. Dire l'uomo. V.II: dall'immagine di Dio alla somiglianza. La salvezza come divinizzazione. - Roma, 1997.
42. Thunberg L. Microcosm and Mediator. - Chicago & La Salle, 1995.
43. Von Baltasar H.U. Liturgia cosmica. L'immagine dell'universo in Massimo il Confessore. - Roma, 1976.
44. Williams, Rowan. Why the Bible is poetry – but not in the way you think. The Telegraph. 2023Link: <https://www.telegraph.co.uk/books/non-fiction/rowan-williams-bible-and-poetry-michael-edwards-review/>
45. Wolff H. W. Antropologia dell'Antico Testamento. - Brescia, 1975.
46. Wood, J. D. The Whole Mystery of Christ: Creation as Incarnation in Maximus Confessor. University of Notre Dame Press. 2022
47. Денисенко, А, В. Теологія визволення: критичний аналіз. Дисертація. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. 2019
48. Денисенко, А. В. Радикальна теологія: питання «Бога» в постхристиянську епоху. Богословські роздуми 19.1, 2021
49. Мельник В. М. Міжнародно-правове положення християнства та його юридична організація до 1054 року: спроба політико-антропологічного аналізу. // Порівняльно-аналітичне право. 2016, №3. С. 27-30.
50. Христокін Г. (). Реформування православ'я: виклики та завдання сьогодення // Практична філософія. 2020, – № 1 (75).– С. 194-202.
51. Христокін Г. Специфіка християнської теології як форми релігійного знання: феноменологічний аналіз / Г.В. Христокін // Практична філософія. 2017–. - № 1. – С. 144-150.
52. Христокін Г. Цінності громадянського суспільства як умова єдності православних в Україні // Практична філософія. 2019. - № 3. – С. 203-211.
53. Христокін Г.В. Ідея прав людини: пошук нових підходів обґрунтування в добу глобальних трансформацій // Філософські та методологічні проблеми права. 2021.№ 1 (21).. С. 92-99.
54. Христокін Г.В. Парадигмальна еволюція сучасної православної теології як неопатристики та постнеопатристики: методологічний аспект // Вісник житомирського державного університету Івана Франка. Філософські науки. 2020-Вип. 2 (88). – С. 59-70.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets_koho-natsionalnoho-universytetu.pdf ;
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi_at-2023plusdotatky-31102023.pdf